

// LES COVES, DURANT EL SEGLE XIV

Quan per qüestions professionals han passat per les meues mans molts documents, en forma de vells papers i arrugats pergamins, he intentat no poques vegades fer-me idea de com seria el to de vida d'aquelles homes i dones que havien generat tal documentació. Es a dir, al marge dels fets històrics més rellevants, dates més o menys tòpiques, efemèrides il·lustres, etc. les quals solen ser conegudes, la pregunta sovint plantejada hi era ¿com deuria ser la jornada habitual de l'home covarxí a l'Edat Mitjana? ¿l'ambient del poble?. A tots aquests interrogants m'han anat contestant amb certa freqüència aquests paperots, llibres mig esquarterats o rosegats de goludes rates, fins l'extrem que tots aquests noms i situacions que ara apareixen en aquestes breus notes, procedeixen d'aquells testimonis escrits; testimonis que de forma gens intencionada van deixar els homes mitgevals que vivien a la nostra vila. Poc d'inventat, doncs, hi ha en açò que ara lligem vostés.

Vegem, puix, com podria haver-se desenvolupat un dia qualsevol a casa nostra. Per exemple, podem prendre com a model a un tal Francesc Daudé, un veí del poble, que viu a una casa d'una navada al carrer de Dalt, molt propera a la única església que hi ha a Les Coves, posada sota l'advocació de la Verge i aixecada durant el darrer terç del segle. Diguem, tanmateix, que la vila té cap a les duescentes cases, més o menys, és a dir, unes vuit centes ànimes.

Comença una jornada que, com totes les demés, ve imposada pel sol. Les campanes de l'església desperten el veïnat, repicant el toc d'alba; el vell trompeta o algutzir, sense correr massa, obri les portes de la muralla i comencen a desfilar pels costeruts carrers de la vila els camperols, eixint del vell recinte murat a través del Portalet, la porta de l'hospital o la de migdia. Segons cap a quina part del terme s'en van, és clar. Alguna dona, matinera, ix de casa enjorn per anar a missa, que oficia un dels beneficiats de la parròquia, o bé va a deixar algú que altre animal casolà al duler,

el qual recull tot el ramat comunal per portar-lo al bovalar del consell. D'altres persones de certa rellevància social, com el Comanador de Montesa, el retor de la parròquia (que també pertany a l'Orde), els tres notaris que simultàniament té la vila o el doctor en medicina, no s'han alçat encara; fins que el sol estiga prou més alt no petjaran els carrers de la vila, afeïnats amb el seu tràfec. En semblant cas es trobarà "lo florenti", un factor de la casa toscana de Francesco Marco Dattini, que viu al poble i és l'encarregat de replegar la llana que farà cap a Florença o Pratto, allà a terres italianes, embarcada als ports de península o Vinaròs.

Francesc Daudé, que és un camperol prou benestat, porta amb ell un parell de bous de llaurada, però aquest no és el cas més freqüent. Hi estem a la segona meitat del segle XIV i la crisi general de tot el món occidental afecta a tothom. Els veïns s'han quedat amb el just per subsistir i prou. La pesta Negra de 1.348 ("l mal de blànola", dirà la gent d'aleshores) i les successives envaïdes d'aquesta mortífera malaltia al llarg dels anys 1.348-1.400, han reduït sensiblement la població i les males collites com a conseqüència d'anys massa humits o massa secs, han obligat fins i tot al Consell municipal a carregar censals (prestecs a un interès molt alt) per poder comprar el forment necessari per què, al menys, la població no desaparega totalment. I ja s'encarregarà el senyor Mestre de Montesa de recordar-li-ho al Consell: no n'és bo que el poble reste despoblat i les terres ermes. Aleshores -pensaria el Mestre-, qui pagaria el delme, les primícies i la resta de la renda feudal que va a parar a les seues butxaques?

Però, deixem al Mestre, la qual camisa no li arriba al cos i seguim a Daudé. L'home camina amb tranquil·litat per fer la distància que separa el poble de la jurisdicció de la Mosquera, on té part de les seues pertinençies. Tractarà, com fa tothom, de desermar noves terres, per posar-les en conreu (blat,